

- a. alleen uitwendig;
- b. deels óók inwendig.

Er is dus een inwendige roeping, die niet krachtdadig is, niet bekeert, niet tot geloof voert. Zoekt men de aangehaalde plaats op (ed. Amst., 1664, 418, b), dan hoort men Gomarus als volgt redeneeren:

De roeping kan met of zonder zaligheidseffect zijn.

Laatstgenoemde (zonder heilsvrucht dus) kan op twee manieren geschieden:

a. alleen uiterlijk of uitwendig (prediking en sacramentsbediening); zóó is het bij hen, die het evangelie weigeren te hooren, en den doop verachten, of ook, bij hen, die de prediking wel hooren, maar ze niet toestemmen, haar niet bijvallen, of haar niet verstaan);

b. deels óók innerlijk (inwendig); zóó is het bij hen, die het evangelie hooren, de waarheid er van verstaan, hetzij met, hetzij zonder toestemming er van; maar die dit alles dan doen met een „dood geloof“, dat niet tot goede werken komt, en geen vertrouwen des harten haart. Eerst als dater bij komt, is er een roeping, die „inwendig“ (d.w.z. tot het innerlijke doorgedrongen) en dan OOK NOG krachtig (efficax) is.

Prof. Hepp zegt dus: „de inwendige roeping“ is altijd „de krachtige“.

Prof. Gomarus zou zeggen: pardon, collega. En moet nu mijn dogmatisch paardje óók al de kachel in? Inwendige roeping is een roeping, die den inwendigen mensch raakt. Maar of ze den inwendigen mensch ook vernieuwt, ja dát is een andere kwestie.

En wederom: Prof. Hepp zegt: de krachtdadige roeping is inwendig.

Prof. Gomarus daarentegen zou tegenwerpen: pardon, collega, ze is zoowel uitwendig, als inwendig. Want z.i. is de krachtdadige roeping zulk ééne, waarbij degenen, die tot de gemeenschap van Christus geroepen worden, ook daarheen door de werking des Geestes worden geleid¹⁾.

Gomarus onder de nieuwlichters? Of onder de „jasverknippers“? O neen. Hij is alleen maar niet onder de „epigonen“.

¶

Uit Gomarus' laatste opmerking wordt reeds duidelijk, dat de dogmatiek, ook al onderscheidt ze gemakshalve tusschen „uit-“ en „inwendige“ roeping vaak in dier voege, dat onder eerstgenoemde de „bloot“ uiterlijke, onder de tweede de „óók vernieuwende“ verstaan wordt, toch de „inwendige en dan tevens krachtdadige wederbarende roeping“ van de prediking des Woords niet los maakt, in „gewone gevallen“. Iunius (Theses Theol. XXXII, 6, en 10) zegt dan ook, dat wat den „vorm“ betreft, de prediking, de bediening der sacramenten, de gemeenschap der kerk, niet alleen behoort tot de „uitwendige“, MAAR OOK tot de „inwendige“, en dan tevens „krachtdadige“, roeping tot zaligheid. Maar behalve dit alles („praeter“) treedt dan hiërbi óók nog die werksame actie des Geestes op, waardoor wij worden vernieuwd, wedergeboren (Opera, I, 1608, 1681/2).

De onderscheiding tusschen uit- en inwendige roeping was dan ook bij Iunius een verschil, dat de manier, de wijze (den „modus“) van het roepen raakt.

Men lette daar wel op.

Wanneer het gaat over het verschil in EFFECT (uitwerking), dat de „roeping“ hebben kan, dan wordt ze onderscheiden in: „krachtdadige“ (werksame, ter zaligheid werksame) en niet-„krachtdadige“ (in dien special zin werksame) roeping.

Maar handelt men over de MANIER, de WIJZE van „roepen“, dan kan men onderscheiden tusschen „uitwendig“ en „inwendig“, volgens Iunius.

Hier ligt een tweede oorzaak van misverstand.

De Veenhof had opgemerkt: och, had men de onderscheiding „uitwendig-inwendig“ maar opgespaard voor die gevallen, waarin het heusch ging om buitenkants- en binnenkantskwesties. Maar zoo voegde hij er aan toe — ze hebben vaak er van gemaakt: ongeestelijk-geestelijk; niet-krachtdadig, wel-krachtdadig.

Nu interrupteert Prof. Hepp, en blijkt te willen zeggen: toch is inderdaad in dit geval „uitwendig“: niet krachtdadig, en „inwendig“: wel-krachtdadig.

Maar hier haalt Prof. Hepp de onderscheiding naar het „effect“ door de andere van de „manier“ heen. En dat brengt nu de verwarring aan de dispuutafel. Want nu wordt vergeten, dat de onderscheiding van „wijze“ (in- en uitwendig) toepasselijk kan zijn op de tweërlei naar het effect uiteengaande roeping, d.w.z. zoowel op de krachtdadige, als op de niet-krachtdadige.

Men moet toch wat voorzichtig omgaan met de begrippen. Als ik h.v. nu eens op een goeden dag bezwaar inbracht tegen de onderscheiding van werksame (krachtige) en niet-werksame (niet-krachtige) roeping, dan zou men dadelijk heel wat gereformeerden tegen mij in 't geweer kunnen roepen, en de noodklok luiden: een nihilist in de buurt! Maar 't zou toch geen zakelijk verschil met mijn gereformeerde vaders (althans) zijn: dezelfde Iunius, die zooveen tusschen krachtdadige en niet-krachtdadige roeping onderscheidde, zegt later (toecht) zelf, dat de roeping toch altijd wat doet, dat ze nóóit niets doet, wij Gods Woord nooit ledig tot Hem wederkeert (II, 35), tractaat De Nat. & Gr).

Men moet de dingen uit elkaar houden.

Den eenen keer kan men iets volhouden (tegen afwijkende meening A), wat men een volgenden keer, voor wat de TERMEN betreft, toch feitelijk weer loslaat (ter ontlooming n.l. aan afwijking B). Indertijd heb ik dat aangetoond, toen het ging over de „onwederstandelijke genade“. Hier hebben we iets dergelijks.

Gebreuk aan onderscheiding werkt altijd schadelijk,

vooral, als aanklagers zich er aan schuldig maken, om van „nihilisme“ te spreken.

¶

Was reeds bij Iunius de onderscheiding tusschen in- en uitwendige roeping een kwestie, die de WIJZE van het roepen raakte, niet anders is het in het bekende leerboek: de Synopsis. Tusschen in- en uitwendige roeping wordt óók aldaar (XXX, 39) onderscheiden; maar blijkens wat daar vlak vóór staat, geschiedt dit slechts gemakshalve, in een korte, gedrongen spreekwijze. Veel vaker wordt (en dan wil het boek zich meer nauwkeurig uitdrukken) gesproken van de uitwendige WIJZE, en de inwendige WIJZE (of manier) der roeping. Een bijzonderheid, die men al weer niet straffeeloos, met Prof. Hepp, negeren kan.

Want, wie ze voor oogen houdt, kan nu des te gemakkelijker verstaan, hoe de Synopsis tot uitspraken komt, die Prof. Hepp zouden kunnen doen rillen.

We geven er enkele.

Niet steeds — zoo begint het boek zijn betoog — niet steeds bedient God Zich van beide wijzen (of manieren) der roeping, wanneer Hij een mensch bekeeren wil. Niet steeds; het is dus wél de regel. Er zijn er, die de Heere tot zich roept, alleen maar door een innerlijk werk des Geestes in hun binnenste zonder uiterlijken dienst des Woords. Deze manier van roeping, ze moge dan al leiden tot de zaligheid, en daartoe genoegzaam zijn, is evenwel niet de gewone, ze is zeldzaam, en ons onbekend.

Tot zoover loopt alles goed tusschen Prof. Hepp en de Synopsis.

Maar dan komt het verschil tusschen de professoren Hepp en Polyander (die n.l. dit gedeelte der Synopsis speciaal verzorgd heeft).

Volgens Prof. Hepp staat het zóó:

a) is er alleen maar „uitwendige“ roeping, dan is er nog geen effect tot zaligheid;

b) paart zich evenwel de uitwendige aan de inwendige roeping, komen die twee samen, ja, dan is er wél effect tot zaligheid.

Maar Prof. Polyander denkt er anders over. Wat a) betreft heeft hij geen bedenking. Inzake punt b) evenwel des te sterker.

Want, zoo betoogt stelling 34 der betreffende disputatie, want: God kan de twee manieren van roeping (de uit- en de inwendige) doen samenkomen, bij elkaar brengen, aan elkaar verbinden, NIET (zoals Prof. Hepp wil) op steeds dezelfde manier, doch met zeer verschildend effect. Het samenkomen van uit- en inwendige roeping is bij den één werkzaam tot zaligheid, bij den ander niet (utrinque concursus est in quibusdam efficax, in quibusdam inefficax).

En dan komen de voorbeelden los. Daar hebt ge Matth. 13: 19: „degenen, die bij den weg bezaaid is“. Hij heeft het Woord gehoord en niet verstaan (vgl. wat we van Gomarus citeerden). Er is wél „in zijn hart gezaaid“ (hij kreeg dus „inwendig“ er mee te doen, 't drong naar binnen door). Maar de booze nam het weer weg. De Synopsis zegt: hier is een geval waarin uit- EN INwendige roeping (scherper gezegd: roepingswijze) samengaan, maar het is niet tot behoudenis (35).

Dan is daar Matth. 13: 22: „Die in de doornen bezaaid is“. Het tweede geval van een niet-ter-zaligheid-krachtig samenkomen van uit- en inwendige roeping (swijze). Het licht van het evangelie drong heusch naar binnen; maar het werd vandaar weer weggenomen.

Voorts: Matth. 13: 20: het derde geval van een niet-krachtdadig (niet ter zaligheid krachtdadig) samenkomen van uit- en inwendige roeping. De „in steenachtige plaatsen bezaaid“. De menschen van dit type hebben een lichte vreemde (inwendig) geesmaakt, hun hart (inwendig) heeft gevoelens van blijdschap gekend. Maar....

En dan is er nog Matth. 13: 23. Daar is „in goede aarde gezaaid“. Hier is een samenkomen (concursum) van uit- en inwendige roeping (swijze), die, in tegenstelling met de drie voorafgaande gevallen, wél tot zaligheid krachtdadig is. Hiër werkt de Geest het vertrouwen, waardoor de mensch hetgeen beloofd is waarachtig aannemt, en daarbij blijft, daarin volhardt.

Het verschil tusschen de heeren Hepp en Polyander is dus wél zeer groot.

Zeker, ook Polyander spreekt van in- en uitwendige roeping. De strikt formeele onderscheiding van, daar-even (uit- en inwendige wijze of manier van roeping) wordt in nr. 39 al dadelijk afgewisseld met die van „uit- en inwendige roeping“. Wie is altijd precies in de taal? Woelderink niet, Polyander niet, Veenhof niet, Schilder niet, Prof. Hepp ook niet. Daarom is meer dan één bereid, te spreken van in- en uitwendige „roeping“, ook al bedoelt hij eigenlijk de manier van het roepen te kwalificeeren. Maar als 'er nu op aankomt, dan leeren bedachtzamen onderscheiden. En ditmaal vallen wél Polyander en Veenhof, doch niet Prof. Hepp onder die rubriek. Prof. Hepp doceert: de inwendige roeping hebben de hypocrieten niet. Want in hen komen de uit- en inwendige roeping niet samen. De Synopsis daarentegen zegt: die twee komen óók in de hypocrieten samen. En uit dit samenkomen komen dan uiterlijke veranderingen ten goede, zekere „gaven“ in den mensch. Ze komen zoowel in hypocrieten als in uitverkorenen (40). Laatstgenoemden komen er verder mee; eerstgenoemden worden er te schuldiger door (41). Volgens de Synopsis kan dus het oordeel verzaard worden, omdat men wél „inwendig“ geroepen is, maar niet geloofd heeft, niet aangenomen heeft. Er loopen hypocrieten rond, met vruchten van inwendige roeping.

• • •

Nu versta men ons wél.

Wij voor ons loopen niet aanstands met een formule van aanklacht wegens afwijking van de belijdenis of van de gangbare of goede meening rond, als iemand spreekt van „in- en uitwendige roeping“ op de manier, die Prof. Hepp volgt. Wij zullen geen veldtocht openen tegen wie onder vele broeders meegedaan heeft aan het verengen, het vernauwen van de oude onderscheiding, en ze in zijn onderwijs of anderszins aldus verder geeft, alsof ze in dien versmalden vorm klassiek-gereformeerd was, hetgeen ze toch op den keper beschouwd niet is. Wij gelooven, dat de dogmatische ontwikkeling haar tijd hebben moet, ook in het terugkeeren tot den oorspronkelijken eenvoud, of de eerste scherpte, en dat de één dit, de ander dat punt in het oog vat.

Maar wij wren hier af. En daarin zijn we scherp. Prof. Hepp is het ook. Alleen is zijn „manier“ van scherpte anders dan de onze. Wij voor ons houden thans, nu Prof. Hepp nog steeds als aanklager optreedt (eerst in brochures, nu in zijn blad), vol, dat het de Gereformeerde dogmatiek verder brengt, als men bezwaar inbrengt tegen een routine-distinctie van in- en uitwendige roeping in dier voege, alsof deze niet, en géne wél steeds de zaligheid werkte. Oorspronkelijk is het anders bedoeld geweest bij de vaders; en tot hen brengt Prof. Hepp ons niet terug. Alle menschen hebben een inwendigen mensch, maar niet bij allen wordt deze vernieuwd. Allen, die het evangelie hooren, hooren het met den uitwendigen mensch (ooren, zintuigen), en op de een of andere manier raakt het ze óók van binnen; als God dan min of meer tot hen doordringt, zoodat ze van binnen, in den inwendigen mensch er mee te doen krijgen (met psychische effecten) dan dringt zijn roepstem naar binnen door, dan worden ze inwendig geroepen. Maar niet allen, die aldus „inwendig“ geroepen zijn, worden krachtdadig tot zaligheid geroepen.

Zoo staat het in de Synopsis. En als Prof. Hepp den éenen keer zich daarop beroept, dan moet hij den anderen keer niet zeggen: wie het net zoo als dit boek zegt, die is een nihilist. Ik schrijf dit, wetende, dat ik zelf in veel opzichten het met de Synopsis niet eens ben. Natuurlijk geldt van Prof. Hepp hetzelfde.

Met opzet liet ik ditmaal de exegeten rusten. Anders zou er nog heel wat komen kijken.

En daarom ten bedruijs ons verzoek aan Prof. Hepp: als Uw brochures nog verder komen, och, geef ze dan spoedig; we weten dan wat ge hebt, en zullen u dan op dezelfde manier beantwoorden als vorige malen;

komen ze evenwel niet meer, och, ga dan niet in Uw blad bij mondje-maat weer aanklachten in den trant van uw brochures publiceeren. Want niet, dat Gij critiqueert, maar dat het in dien trant gebeurd is, dát was en is onze grief. Wijs geen geschillen met de confessie, daar, waar ze er niet zijn. Bind ons niet aan Uw dogmatiek, want dat zal toch niet gaan; we hebben gelukkig geen dogmatieken, doch formulieren van eenigheid; en hoezeer we op elkaar aangewezen blijven ook in de dogmatiek, een ieder behoudt toch den plicht, te zuiveren, te vereenvoudigen, te verscherpen, waar dat noodig is, opdat het goud der belijdenis weer helder moge schitteren. En — dit vooral — als ge aanklagen wilt van „een zich afwenden“ van de belijdenis (zakelijk), kom dan beslagen ten ijs; en zeg geen dingen, die anderen voor de zooveelste maal nopen, de hunzelf onaanname conclusie te poneeren, dat Ge ditmaal de zaak niet hebt beheerscht, ofschoon Ge haar aansneedt.

We zijn onwillekeurig een beetje in den deftigen stijl geëindigd. Komt misschien van al die vaders.

Hoe dit zij, bij de polemieken der Vaders is het ditmaal beter vertoeven dan bij die van Prof. Hepp. De vaders wisten het, dat ook de remonstranten, men leze hen maar na, met genoeg de onderscheiding tusschen in- en uitwendige roeping aanvaardden, en dat ze tevens terdege begrepen, dat de onderscheiding tusschen krachtdadige en niet-krachtdadige roeping op een ander niveau lag. Zoo begrepen zij, dat het er maar op aan komt, wat men over en weer onder de termen verstaat. Hun polemieken hebben ons alzoo bewaard voor het misverstand waaraan die van Prof. Hepp thans lijden als hij in de belijdenis het woord „krachtiglijk“ tegenkomt, en dan dien betekenisvollen term, vrucht van moeizame worsteling, verwart met „inwendiglijk“. Prof. Hepp leze de belijdenis door haar eigen bril, en dringe ons bij haar lectuur niet den zijnen op.

K. S.

De laatste dagen van een eiland.

K. Norel: Aan dood water. — G. F. Callenbach, Nijkerk.

Het groote werk der indijking, waardoor het kleine Nederland de oogen der geheele wereld op zich richt, heeft een goeden beschrijver gevonden in Norel.

Behalve voor ingenieurs, als technici, en vreemdelingen, als toeristen, zijn de Zuiderzeewerken van groote betekenis voor de visschersbevolking, als belanghebbende. Voor deze is de afsluiting van het rijke vischwater, en de aanzienlijke landaanwining niet een zaak van bewonderingswekkende ingenieurskunst, van lofwaardig doorzettingvermogen in de eerste plaats, maar een kwestie van levensbelang.

In...
 ven de
 zeestad
 Enkhu
 afsluit
 naamst
 te wor
 velen,
 dood va
 verzet
 dijkgat.
 Na de
 stand d
 kracht
 crisis m
 middele
 lijke w
 Als
 finanti
 hervatte
 nieuwe
 Noordo
 nemen
 gebied,
 De om
 landbou
 zijn twe
 water".
 Men z
 deelen:
 Een r
 verhaal,
 die de
 typeere
 de schr
 de inpo
 doen, z
 hedenki
 beziet
 daarom
 getwijfel
 niet op
 op star
 worden
 Een z
 is nog e
 „cultuur
 tuurvers
 strenge
 dan de
 moede,
 kunnen
 men is,
 ijsmuur
 voel, p
 kan be
 krijgen,
 vreemde
 is, kome
 de bezo
 streng o
 deel van
 invloede
 zuiver,
 wordt n
 ling de
 land:
 zucht.
 Door
 inpolder
 zeden e
 deele o
 vroeger
 winter l
 school, t
 meede
 ventie.
 waren
 Dan v
 strijd o
 geloof v
 hun zoe
 loften v
 zorgd w
 om van
 nen krij
 altijd ev
 moeten
 is, niet
 ze zelfs
 len noo
 Goed
 — de p
 om de l
 stijgende
 trouwe
 roode v
 Geluk
 langrijk
 met het
 den sch
 ringsma
 werken
 schaffin
 tlen stot
 dijk. Ho
 hoe mee
 van den
 is leven
 zelfden